

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Δραματική Τέχνη και Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση – MA in
Drama and Performing Arts in Education and Lifelong Learning»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ
ΧΑΡΑ ΚΟΣΕΓΙΑΝ

*Η συγγραφή είναι μια έκρηξη συναισθημάτων του μυαλού και της ψυχής
που έχει όπλα τις λέξεις....*

Όνοματεπώνυμο Φοιτήτριας: Αγγελική Βλασοπούλου
A.M. 5052201501002

ΝΑΥΠΛΙΟ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	σελ. 1
Βιογραφικό σημείωμα	σελ. 2
Εργογραφία	σελ. 3
Συνέντευξη	σελ. 9
Παράθεμα- Αυτοπαρουσίαση της συγγραφέως	σελ. 17

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τη συνέντευξη αυτή μου παραχώρησε η κ. Χαρά Κοσεγιάν τον Ιανουάριο του 2016. Λόγω απόστασης -η κ. Κοσεγιάν διαμένει στην πολη της Ρόδου- η συνέντευξη έγινε ηλεκτρονικά και η επικοινωνία μας ήταν είτε τηλεφωνική, είτε ηλεκτρονική. Εκτός από τη συνέντευξη, μου παραχώρησε μία αυτοπαρουσίασή της, την οποία συμπεριλαμβάνω στο τέλος της εργασίας, ως παράθεμα. Την ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία και για την καλή διάθεση που είχε κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας μας, καθώς και για τις υπέροχες απαντήσεις της στις ερωτήσεις της συνέντευξης. Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η -όσο το δυνατόν- πιο σφαιρική και ολοκληρωμένη παρουσίαση της συγγραφέως. Εύχομαι να επιτεύχθη.

Αγγελική Βλασοπούλου,
Φιλολόγος, μεταπτυχιακή φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

ΧΑΡΑ ΚΟΣΕΓΙΑΝ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η Χαρά Κοσεγιάν γεννήθηκε στο Ναύπλιον και ζει στη Ρόδο. Σπούδασε Κλασική Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά τα έτη 1982-1986 και το 2002 ανακηρύχθηκε διδάκτωρ του τμήματος Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του ίδιου Πανεπιστημίου. Το θέμα της διδακτορικής της διατριβής ήταν το «Αναμορφωμένο πρόγραμμα διδασκαλίας της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Γυμνάσιο». Εξειδικεύτηκε στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας στη διδακτική της γλώσσας σε παιδιά με Μαθησιακές δυσκολίες, Επιπλέον, είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στα «Μοντέλα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης των εκπαιδευτικών Μονάδων» στην κατεύθυνση «Διαχείριση και αξιολόγηση εκπαιδευτικών μονάδων. Τίτλος Διπλωματικής εργασίας: «Ο ρόλος της διεύθυνσης των σχολικών μονάδων στην ομαλή μετάβαση των μαθητών από την Πρωτοβάθμια στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Έρευνα σε σχολεία του ν. Δωδεκανήσου » Σήμερα είναι σχολική σύμβουλος Φιλολόγων του νομού Δωδεκανήσου και εργάζεται ως εμπειρογνώμων για τη ανάπτυξη των νέων Προγραμμάτων Σπουδών, στο Πλαίσιο της πράξης Νέο πρόγραμμα σπουδών, στο επιστημονικό πεδίο: Ελληνική Γλώσσα- Γλωσσικός γραμματισμός Στον επιστημονικό χώρο έχει δημοσιεύσει σε επιστημονικά περιοδικά σειρά άρθρων που αφορούν τη Διδακτική Μεθοδολογία και την Ελληνική γλώσσα και Γραμματεία. Επιστημονικά βιβλία: Λουκιανού Αληθής Ιστορία Α΄ : Εισαγωγή- Μετάφραση- Σχόλια Χαράς Κοσεγιάν , με σκίτσα των μαθητών του Γυμνασίου Ιαλυσού και υπέρτιτλους στα Αρχαία Ελληνικά εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2008. Χαρά Κοσεγιάν, Αρχαία επιβιώματα στα Νεοελληνικά δημοτικά τραγούδια-

Συμβολή στην έρευνα μέσα από το παράδειγμα –κυρίως- των παραδοσιακών τραγουδιών της Καρπάθου, Παπαζήση, Αθήνα 2010. Ευαγγελία Μουλιά-Χαρά Κοσεγιάν, Η αξιοποίηση των κόμικς στην εκπαίδευση, Κριτική, Αθήνα 2010. Στη λογοτεχνία εμφανίστηκε το 1998 με το έργο Πευκοβελόνες. Έκτοτε έχουν κυκλοφορήσει τα μυθιστορήματά της: Έχει κι άλλες όψεις το φεγγάρι, εκδ. Νέα Σύνορα. Α. Α. Λιβάνη, 1999 Γλυκό με θλιμμένα καρύδια, εκδ. Κοχλίας, 2002. Ανατέλλει και στη Ντέια, εκδ. Κοχλίας, 2003 Παράλληλα έχει δημοσιεύσει έρευνες που αφορούν τη Λογοτεχνία και διηγήματα σε περιοδικά, όπως το Δίφωνο, το περιοδ. 5/7, τα Ροδιακά Γράμματα, ενώ κείμενά της έχουν ανθολογηθεί στο βιβλίο του Παναγιώτη Νούτσου, Κως, Μια πόλη στη Λογοτεχνία (Μεταίχμιο)

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

Συμμετοχή σε δημοσιευμένες εκπαιδευτικές έρευνες.

- Χαρά Κοσεγιάν (2009), «Στην πορεία μετάβασης από το δημοτικό στο γυμνάσιο: αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης: έρευνα στα σχολεία του ν. Δωδεκανήσου»: υπό δημοσίευση στα πρακτικά του συνεδρίου: Μετάβαση και συνέχεια στην εκπαίδευση: Αναζητώντας το πλαίσιο για τη συνεργασία παιδιών, νέων, οικογένειας, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και κοινωνικών υπηρεσιών, ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Κρήτης, Κρήτη, 15,16,17,18 Οκτωβρίου 2009

Εισήγηση σε Επιστημονικά Συνέδρια με πρακτικά.

- Χαρά Κοσεγιάν, “Σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις στα νέα ΑΠΣ. Το παράδειγμα των Αρχαίων Ελληνικών (από μεταφρασμένο και πρωτότυπο κείμενο)”, στο 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΠΕΣΣ, Κόρινθος που έγινε στις: 23-24/11/ 2013.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη Α., Αποστολίδου Β, Ιορδανίδου Α., Καραντζόλα Ε., Κοσεγιάν Χ., Μητσιάκη Μ., Παπαδοπούλου Μ., Φλιάτουρας Α., Χατζησαββίδης Σωφ., Χοντολίδου Ε., “Οι καινοτομίες του νέου προγράμματος σπουδών για τη γλώσσα στην υποχρεωτική εκπαίδευση”, ανακοίνωση στην 35η συνάντηση του τομέα Γλωσσολογίας του ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 8-10/5/ 2014
- Καραντζόλα Ελένη, Κοσεγιάν Χαρά, Παπαθανασίου Βασιλική, Φλιάτουρας Ασημάκης, συμμετοχή στο Work shop με θέμα: “ Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής από το πρωτότυπο και τη

μετάφραση”, στο 11ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας στις 26-29/9/ 2013 στη Ρόδο.

- Χαρά Κοσεγιάν, (2011) «Αρχαία ελληνικά: πρωτότυπο ή μετάφραση; η διαμάχη όπως αποτυπώνεται στα εκπαιδευτικά περιοδικά πριν τη μεταρρύθμιση του 1992», ανακοίνωση στο 6ο Επιστημονικό Συνέδριο Ιστορίας της Εκπαίδευσης με διεθνή συμμετοχή, με θέμα: «Ελληνική γλώσσα και εκπαίδευση», που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Πατρών στις 30 Σεπτεμβρίου και 1,2 Οκτωβρίου 2011. Ηλεκτρονικά η ανακοίνωση έχει αναρτηθεί στο : http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/?section=1119&language=el_GR&page706=1&itemid706=1191
- Χαρά Κοσεγιάν (2010) «Η αιφορική διάσταση και η μετασχηματιστική δυναμική της προφορικής παράδοσης σε μια διαθεματική προσέγγιση από την αρχαιότητα έως σήμερα, μέσα στη σχολική τάξη», στα ηλεκτρονικά πρακτικά του 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή που έγινε στη Ρόδο, υπό την αιγίδα του Δήμου Ροδίων και του Πανεπιστημίου Αιγαίου, στις 23-26/4/2010 και είχε θέμα: «Τοπικές κοινωνίες και τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα «Συνύπαρξη για Αειφορική Ανάπτυξη»
- Chara Cosseyan, (2010) “Teaching procedural knowledge through innovative action in education: Interdisciplinary projects” , Annals of Language and Learning proceedings of the 3rd Online Language Conference, (IOLC), 23-24/ 9/2010, editors: Azadeh Shafaei- Mehran Nejati , Universal Publishers, Boca Raton, Florida USA. Στο διαδίκτυο διατίθεται στη διεύθυνση, <http://www.universal-publishers.com/book.php?method=ISBN&book=1599428733>
- Χαρά Κοσεγιάν «Αξιοποίηση του τοπικού πολιτισμού στη διδασκαλία: δημιουργία διδακτικού σεναρίου για τη διερεύνηση του τυπικού της φιλοξενίας», Δωδεκανησιακά χρονικά, τ. ΚΕ΄, Ρόδος 2012 (σ. 684-727)
- Χαρά Κοσεγιάν (2010), «Ο καημός της ξενιτιάς και ο νόστος των Δωδεκανησίων που μισεύουν στην Ανατολή: διαχρονικά μοτίβα στο παραδοσιακό δημοτικό τραγούδι «Μαγεμένος στην Αρμενιά», Δωδεκανησιακά Χρονικά , τ. ΚΔ, Ρόδος
- Chara Cosseyan (2009),«Learning Language through its diachrony: The case of Greek Aholistic- interdisciplinarytutorial», Annals of Language and Learning proceedings of the 2nd Online Language Conference, (IOLC), editors: Azadeh Shafaei- Mehran Nejati , Universal Publishers, Boca Raton, Florida USA. Στο διαδίκτυο διατίθεται στη διεύθυνση <http://www.universal-publishers.com/book.php?method=ISBN&book=1599428733>
- Chara Cosseyan (2009), “The action research as scientific methodology: Applying cooperative research in the classroom- the reflexive process and the intersubjective communication of the participants”: υπό δημοσίευση στα

πρακτικά του 33rd INTERNATIONAL CONFERENCE της Collaborative action research Network (CARN), Αθήνα 30/10- 1/11.

- Χαρά Κοσεγιάν, 2008 «Η υστεροφημία στο λόγο και τη σκέψη του Πινδάρου» : Δωδεκανησιακά Χρονικά, επιστημονική έκδοση της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, τόμος ΚΒ΄, Ρόδος, σ. 506-519.
- Stavros Papamarinopoulos- Chara Coseyan: (2007)“Ritual Capture and Sacrifice of the bull at Atlantis. Are there any parallels anywhere? : στο: The Atlantis Hypothesis: Searching for a lost land, (Book of proceedings International Conference Atlantis 2005: 11-13 July Milos, Greece) : Heliotopos publications, Athens, s. 525-538
- Stavros P. Papamarinopoulos -Niki Drivaliari – Chara Coseyan (2007) “ Red Tears in the Atlantic Ocean” στο: The Atlantis Hypothesis: Searching for a lost land, (Book of proceedings International Conference Atlantis 2005: 11-13 July Milos, Greece) : Heliotopos publications, Athens, σελ. 539-554.
- Chara Cosseyan (2009),”Ancient survivals in the traditional folk song: «the haunted well”, στο Narratives across Space and Time: Transmissions and Adaptations, Proceedings of the 15th Congress of the International society for Folk Narrative Research (ISFNR)-21-27 /6/2009, Athens, 1 (p. 201-214), Academy of Athens, Publications of the Hellenic folklore Research center, (Vol I-III) Athens 2014
- StavrosPapamarinopoulos- CharaCoseyan: “ Plato justification to call the Atlantic panpelagos and notocean” , Book of proceedings: 2ndInternationalConference: “TheAtlantisHypothesis: Searchingforalostland (Αθήνα, 10-11 Νοεμβρίου 2008), Heliotopos publications, Athens 2010, σελ. 151-160.
- Χαρά Κοσεγιάν, (2005), «Η λογοτεχνία ως πόλος αντίστασης στη μαζοποίηση των λαών. Το παράδειγμα από την Τριλογία του Στρατή Τσίρκα», στο Λογοτέχνες και Λογοτεχνία στην εποχή της Παγκοσμιοποίησης, πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου του Συνδέσμου Φιλολόγων Ν. Καρδίτσας , 24-26 /11/2003, Καρδίτσα, σ. 113-118

Δημοσίευση άρθρων σε Επιστημονικά Περιοδικά με κριτές.

- Χαρά Κοσεγιάν (2012), “Η Συνεργατική Κοινότητα Μάθησης απαραίτητη προϋπόθεση για το σχολείο του αύριο”, Επιστήμες της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό τμήμα, ΔΕ, τ. 4 (σελ. 41-52)
- Χαρά Κοσεγιάν (2011) «Η μετασχηματιστική δυναμική των ενεργούντων υποκειμένων μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας. Η συμβολή της έρευνας δράσης στη διδακτική της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας», Νέα Παιδεία, τ. 140

- Χαρά Κοσεγιάν «Αξιοποίηση του τοπικού πολιτισμού στη διδασκαλία: δημιουργία διδακτικού σεναρίου για τη διερεύνηση του τυπικού της φιλοξενίας», Δωδεκανησιακά χρονικά, τ. ΚΕ΄, Ρόδος 2012 (σ. 684-727)
- Χαρά Κοσεγιάν, (2010)«Το επίπεδο γλωσσικής κατάκτησης των μαθητών, όπως διαπιστώνεται στην Α΄ Γυμνασίου, Βελτιωτικές προτάσεις», περ. Φιλολογος, τ. 140, Ιουνίου 2010, Θεσσαλονίκη
- Χαρά Κοσεγιάν, (2009)«”Το τραγούδι της Αρπαγής από τα παραδοσιακά της Ολύμπου Καρπάθου: Φιλολογική Ανάλυση και Συγκριτική Θεώρηση», Καρπαθιακά, περιοδική έκδοση του Κέντρου Καρπαθιακών Μελετών, τ. Γ, Ρόδος
- Χαρά Κοσεγιάν (2009) «Η συμβολή της «Πράξης στην εκπαιδευτική «Θεωρία» : ο εκπαιδευτικός εσαεί ερευνητής στη διδακτική αίθουσα, Φιλολογική, τ. 107, Απρίλης- Ιουνίου, Αθήνα, Ελληνοεκδοτική, σελ: 80- 84
- Chara Cosseyan (2007), Le culte de Zeus en Rhodes : peut- on parlé d' anthropothysies en l'honneur de Dieu ?, περ. Πλάτων, τ.55, (2006-2007) , Παπαζήση, Αθήνα, σ.256-271
- Χαρά Κοσεγιάν (2005), “Διδάσκοντας Ελληνική Γλώσσα ολιστικά, διερευνητικά και διαθεματικά” , Φιλολογική, τ. 91, Απρίλιος- Μάϊος – Ιούνιος , Μεταίχμιο, σ. 71-77
- Χαρίκλεια Κοσεγιάν, (2003), «Εναλλακτική πρόταση Διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών στο Γυμνάσιο: από τη μετάφραση στο πρωτότυπο» ,Πλάτων, περιοδ. της Εταιρείας Ελλήνων Φιλολόγων, Παράρτημα: Θέματα Μέσης Εκπαίδευσης, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «Η Κλασική παιδεία σήμερα. Πραγματικότητα και Προοπτικές στην Ελλάδα του 21ου αι. 6-8/12/2002», τόμος 2, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα σ. 233-241
- Χαρά Κοσεγιάν, (2005) «Υποδειγματική διδασκαλία Νεοελληνικού κειμένου της Γ΄ Λυκείου, Δημήτρη Χατζή, Το Φονικό της Ιζαμπέλας Μόλναρ», Ο Πλάτων, περ. της Εταιρείας Ελλήνων φιλολόγων, παράρτημα: Θέματα Μέσης Εκπαιδύσεως, τόμος 3 (2004-2005), (Εποπτεία Εκδόσεως: Γ. Ξανθάκη-Καραμάνου), εκδ. Παπαζήση, (Σελ.149-168) .
- Χαρά Κοσεγιάν (2003), «Με ποιον τρόπο συνδυάζοντας στη διδασκαλία διαδικασία και περιεχόμενο μπορούμε να οδηγηθούμε στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης: Πρόταση συγκεκριμένης εφαρμογής», Φιλολογική, Οκτώβριος-Νοέμβριος- Δεκέμβριος τ. 85, εκδ. Μεταίχμιο, σ. 51-55
- Χαρά Κοσεγιάν- Μπακρυσιώρη (1997) «Η παρέκβαση των μύθων του Γανυμήδη και του Τιθωνού στον 5ο Ομηρικό Ύμνο στην Αφροδίτη» , , στο Κυπριακά Σπουδαί,(Δελτίον της Εταιρείας Κυπριακών Σπουδών) τόμοι ΝΘ΄-Ξ΄, 1995-1996, Λευκωσία Κύπρου, , [σ. 7-27]

Συμμετοχή σε ομάδες σύνταξης Προγραμμάτων Σπουδών.

- 2010: Ορίστηκε εμπειρογνώμων/ Συντάκτρια, σύμφωνα με την υπ. αρ. 30/14-10-2010 και 31/27-10-2010 πράξη του Συντονιστικού Συμβουλίου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, και τις υπ' αρ. 26/15-10-2010 και 27/27-10-2010 Πράξεις της Επιτροπής Ερευνών του ΠΙ, για την ανάπτυξη/ εκπόνηση των νέων Προγραμμάτων Σπουδών, στο Πλαίσιο της πράξης “ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3 – Οριζόντια Πράξη” στο επιστημονικό πεδίο: Γλώσσα- Λογοτεχνία- Αρχαία Ελληνική Γλώσσα”, με αντικείμενο ειδίκευσης τα Αρχαία Ελληνικά.
- 2011: Ορίστηκε εμπειρογνώμων/ Συντάκτρια, σύμφωνα με την υπ. αρ. 21/21-07-2011 πράξη του Συντονιστικού Συμβουλίου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και την υπ. αρ. 20/21-07-2011 Πράξη της Επιτροπής Ερευνών του ΠΙ, για την ανάπτυξη/ εκπόνηση των Οδηγών Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης για τον εκπαιδευτικό “Εργαλεία διδακτικών Προσεγγίσεων” στο επιστημονικό πεδίο: “Γλώσσα- Λογοτεχνία”- στο Πλαίσιο της πράξης “ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3 – Οριζόντια Πράξη” , με αντικείμενο ειδίκευσης τα Αρχαία Ελληνικά.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Χαρά Κοσεγιάν (2008), Λουκιανού Αληθής Ιστορία Α΄, Εισαγωγή- Μετάφραση- Σχόλια, Με σκίτσα των μαθητών του Γυμνασίου Ιαλυσού και Υπέριπλους στα Αρχαία Ελληνικά: Μεταίχιμο, Αθήνα.
- Χαρά Κοσεγιάν, (2010) Αρχαία Επιβιώματα στα Νεοελληνικά Δημοτικά Τραγούδια, Συμβολή στην έρευνα μέσα από το παράδειγμα –κυρίως- των Παραδοσιακών τραγουδιών της Καρπάθου, Παπαζήσης, Αθήνα
- Μουλά Ευαγγελία – Κοσεγιάν Χαρά (2010), Η αξιοποίηση των κόμικς στη διδασκαλία : Διδακτικές εφαρμογές και προτάσεις για την ένταξη τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, εκδόσεις Κριτική , Αθήνα

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

- Χαρά Κοσεγιάν, (2014) «Η «συνάντηση» Ελλήνων και Αρμενίων όπως αποκαλύπτεται μέσα από τα παραδοσιακά τραγούδια των δύο λαών», στο Από το Αραράτ στον Όλυμπο, Θέματα Λαογραφίας του Αρμενικού Λαού, Θεσσαλονίκη 2015, εκδ. Αντ. Σταμούλη
- Καλούδη Ευ., Παπανδρέου Ιω., Θεοδωροπούλου Αικ., Κοσεγιάν Χ., (1992) «Τα Κλασικά Γράμματα και οι ξένοι», στο Α. Βοσκόγ- Θ. Παπακωνσταντίνου

(σε συνεργασία με ερευνητική ομάδα), Από τη Μετάφραση στο Πρωτότυπο, Συμβολή στην Ανανέωση της Διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών στη Μέση Εκπαίδευση, Καρδαμίτσα, Αθήνα, σ. 133-188

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

Μυθιστορήματα- Διηγήματα

- Η λοχεία της απουσίας, Οδός Πανός, 2013
- Ανατέλλει και στη Ντέια, Κοχλίας- Σαββάλας, Αθήνα 2003
- Γλυκό με θλιμμένα καρύδια, Κοχλίας- Σαββάλας, Αθήνα 2002
- Έχει κι άλλες όψεις το φεγγάρι, Νέα Σύνορα, Α.Α. Λιβάνης, Αθήνα 1999
- Πευκοβελόνες, Τέχνη, Ρόδος, 1998

Διηγήματα σε περιοδικά

- «Καρπάθικη τσαμπούνα», περιοδ. Δίφωνο, Νοέμβριος 2004
- «Ταξίδια στο χώρο και στο χρόνο, Τρίπτυχο, «Οδηγώντας, Ανηφορίζοντας, Στους δρόμους της πόλης ...», 5/7 περιοδικό Λόγου και Τέχνης, τ. 5, Απρίλιος 2006, Ρόδος.
- «Πορεία στην Έρημο», Ροδιακά Γράμματα, τ. 6, λογοτεχνικό περιοδικό της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, Ρόδος 2006

Ποίηση

Intelligentsia, Ο κυκλος των ποιητών, Αθήνα, Εντυπιοις, 2015

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΤΟΜΟ

- 7 Λέξεις, Συλλογή 40 (διακριθέντων) Διηγημάτων: Διαγωνισμός “Λόγω τέχνης” 2013, αφιερωμένος στον Κ. Καβάφη, Μεταίχμιο, 2014 Συμμετοχή με το διήγημα “Ο Στάμος”.

Ανθολογήσεις

- Π. Νούτσος- Μ. Χατζηγιακουμή- Νούτσου, Κως, Μια πόλη στη Λογοτεχνία, Μεταίχμιο 2007: Ανθολογείται απόσπασμα από το μυθιστόρημα Ανατέλλει και στη Ντέια, με τίτλο «Στις αρχαίες κολόνες που το χειμώνα χορτάριαζαν», σ. 352

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

1. Ας αρχίσουμε με τις τυπικές καθιερωμένες ερωτήσεις. Πως ακριβώς γράφετε; Όταν βρίσκετε χρόνο κι ένα ήσυχο μέρος ή ακολουθείτε κάποιο συγκεκριμένο "τελετουργικό";

Εξαρτάται από το είδος με το οποίο καταπιάνομαι. Αν γράφω μυθιστόρημα, αυτό θέλει αφοσίωση, δεύτερο κοίταγμα, αλλεπάλληλες διορθώσεις γιατί ακολουθείς μια δομή και χτίζεις ένα σενάριο. Σε αυτή την περίπτωση έχω το ωράριο του φούρναρη. Σηκώνομαι στις 4 το πρωί και γράφω ως το μεσημέρι με τα φυσικά και απαραίτητα διαλείμματα. Αν όμως γράφω ποίηση, τότε γράφω άτακτα, όπου βρω και όπου και όποτε εμπνέομαι. Δεν υπάρχει τόπος, ούτε ιδιαίτερο τελετουργικό...

2. Τι σας κινητοποιεί, τι σας εμπνέει ώστε να αρχίσετε να γράφετε κάτι καινούριο;

Τίποτε συγκεκριμένο. Από την παρατήρηση και το αποτέλεσμα αντιλαμβάνομαι την έμπνευση. Πάντα διαφορετική και ξαφνική. Δεν ξέρω την διαδικασία από πριν, γιατί αν την ήξερα θα την επαναλάμβανα και θα είχα σίγουρο αποτέλεσμα. Αλλά η δημιουργία είναι εντελώς ατίθαση δράση.

3. Πως ξεκινήσατε να γράφετε το πρώτο σας βιβλίο;

Με δισταγμό, αναποφάσιστα. Δεν ήμουν σίγουρη τι έκανα, ούτε τι κατάληξη θα είχε αυτό, ούτε αν θα άξιζε να βγει παραέξω. Έκανα χρόνια να κοινοποιήσω το πρώτο μου μυθιστόρημα. Μόνο όταν έγραψα το δεύτερο κατάλαβα ότι η λογοτεχνική δημιουργία με κινητοποιούσε και με κρατούσε ζωντανή. Και υπήρχε και η ορμή της ανακοίνωσης...

4. Ποιό βιβλίο επηρέασε τη ζωή σας περισσότερο; Υπάρχει κάποιος συγγραφέας που θεωρείτε μέντορα σας;

Αν και έχω διαβάσει πάρα πολλά λογοτεχνικά βιβλία, δεν ξέρω αν υπάρχει συγγραφέας που με έχει επηρεάσει περισσότερο στον τρόπο γραφής μου. Νομίζω υπάρχουν όλοι μέσα στο μυαλό, την ψυχή και τις λέξεις μου. Αλλά δεν τους οριοθετώ, ούτε ανεξάρτητα, ούτε στη σχέση τους με μένα. Πιο εύκολα θα απαντούσα σε μια ερώτηση που θα έλεγε «ποιοι μου άρεσαν περισσότερο» και δεν είναι ταυτόσημο με την ερώτησή σας, γιατί το τι κρατάς στην ψυχή δεν το ελέγχεις απαραίτητα, ούτε το αναγνωρίζεις κάθε στιγμή.

5. Συγγραφέας γεννιέται κανείς ή γίνεται στην πορεία της ζωής του λόγω συγκυριών; Και πώς καταλαβαίνει κανείς μέσα του ότι είναι συγγραφέας;

Και τα δυο. Ένας πραγματικός λογοτέχνης χρειάζεται να έχει έμφυτο χάρισμα τη δεξιότητα της γραφής, αλλά το ταλέντο χρειάζεται να καλλιεργηθεί και για να αναδειχτεί είναι οπωσδήποτε και θέμα συγκυριών. Εξίσου σημαντικές όμως -ίσως και περισσότερο- είναι οι εμπειρίες στη ζωή του (που συχνά είναι εμπειρίες) και το πώς θα τις χειριστεί. Από κει και πέρα όμως, δεν «καταλαβαίνει μέσα του» ότι είναι συγγραφέας. Κάποια στιγμή απλά το ξέρει. Απλά συμβαίνει.

6. Εργάζεστε ως σχολική σύμβουλος. Πως συνδυάζεται η εργασία σας με την συγγραφική ιδιότητα;

Εξαιρετικά. Έχω την ευτυχία να έχω μια δουλειά που έχει μεγάλο εύρος δημιουργικότητας ενώ ταυτόχρονα σου αφήνει μεγάλα περιθώρια αυτενέργειας και επιλογών. Εκτός αυτού είμαι σχολικός σύμβουλος φιλολόγων που σημαίνει και «επίσημα» εμπλοκή με τη λογοτεχνία, καθώς σε σεμιναριακά μαθήματα που οργανώνω για τους φιλολόγους, ασχολούμαστε με το βασικό ερώτημα πώς θα κάνουμε ελκυστικότερο το μάθημα στους μαθητές, ώστε στη συνέχεια να γίνουν οι ίδιοι επαρκείς αναγνώστες. Στα πλαίσια αυτά, στον φετινό, για παράδειγμα, προγραμματισμό έχω εντάξει σεμινάρια δημιουργικής γραφής, ενώ είμαι υπερήφανη να σας πω πως σε συνεργασία με το σχολικό σύμβουλο Καλλιτεχνικών, υπό την αιγίδα της Περιφερειακής Διεύθυνσης Νοτίου Αιγαίου, το καλοκαίρι του 2014 διοργανώσαμε στη Λέρο Θερινό Καλλιτεχνικό Σχολείο, στο οποίο εντάξαμε μαθήματα ζωγραφικής, θεάτρου και κινησιολογίας, μουσικοκινητικής αγωγής, κινηματογράφου και δημιουργικής γραφής.

7. Πως συνέβαλε η μητρότητα στη ζωή σας και στην εξέλιξή σας ως συγγραφέα;

Ο γιος μου, Φωτεινός, είναι ό,τι πιο όμορφο, πιο υγιές, πιο δημιουργικό έχω κάνει στη ζωή μου. Με εξέλιξε ως άνθρωπο, με γέμισε τρυφερότητα (ανάλογη είναι και η αφιέρωσή μου σε κείνον στη *Λοχεία της Απουσίας*), μου έδωσε νόημα στη ζωή και την παλεύω ακόμα. Στο βαθμό που η ωριμότητα καταγράφεται στο λόγο, επηρέασε και τη συγγραφική μου ικανότητα.

8. Γεννημένη στο Ναύπλιο, φοιτήτρια στην Αθήνα και τελικά ζείτε και εργάζεστε στη Ρόδο. Τι σημαίνει για σας αυτή η διαδρομή ζωής;

Νομίζω πως αν για κάτι έχω υπάρξει τυχερή στη ζωή μου είναι γι' αυτές τις διαδρομές στους τόπους. Τις περιπλανήσεις. Τις αναζητήσεις. Στάθηκα όμως τυχερή για έναν επιπλέον λόγο. Για την ομορφιά των τόπων με τους οποίους σχετίζομαι. Γεννήθηκα σε έναν τόπο ανυπέρβλητης αισθητικής, που με έμαθε να ξεχωρίζω το όμορφο από το άσχημο και έζησα πάνω από 30 χρόνια σε ένα τόπο που θεωρείται ο κορυφαίος τουριστικός προορισμός στην Ελλάδα, σε έναν τόπο που συμβιώνουν αδιατάρακτα το ανατολίτικο στοιχείο με το δυτικοευρωπαϊκό και το *sui generis* ελληνικό στοιχείο. Παραπέρα, τα τελευταία χρόνια ζω πολύ καιρό στην Αθήνα, στα βόρεια προάστια, δίπλα σε ένα πολύ μεγάλο ρέμα με εκατοντάδες δέντρα και σε μια Αθήνα που πλέον έχει μετρό και προαστιακό και ένα ιστορικό κέντρο από τα ομορφότερα του κόσμου. Κάθε μέρα αναπνέω την ομορφιά των τόπων και νομίζω πως αυτό μου δίνει δύναμη και ζωή.

9. Οι αναφορές σε τόπους όπου έχετε ζήσει είναι αρκετές στα έργα σας. Ποια η σχέση ενός αγαπημένου τόπου με τη συγγραφική διαδικασία;

Για μένα προσωπικά πολύ μεγάλη. Έγραψα πρόσφατα ένα κείμενο για τη σχέση μου με την αρχιτεκτονική των τόπων. Έχω νιώσει να κατακυλιάω από το βάρος των εικόνων και της ομορφιάς. Να ληλατώ και να ληλατούμαι από αυτήν. Μένω εκστατική στην ανθρώπινη παρέμβαση στο άδειο τοπίο. Μια πέτρα γης ο άνθρωπος τη σκάλισε, της έδωσε μορφή και μίλησε την ευαισθησία του. Την άποψή του. Τη θέλησή του να υπάρξει και να υπάρξει καλά. Γιατί όλα για το κέφι του τα έκανε. Αλλά οι επιθυμίες του έχουν δύναμη και χάρη. Έχουν αξίες. Εμένα με βοηθούν να οριοθετήσω τις σκέψεις μου, να ενδοσκοπήσω. Είναι το φυσικό ντεκόρ των προβολών μου. Στο Ρολόι στην Ακροναυπλία, στο Παλαμήδι, στο εκκλησάκι των Αγίων Αναργύρων, μπροστά στο Μπούρτζι, περιδιαβαίνοντας την Πλάκα και του Ψυρρή, στη Φιλήρημο, στο ενυδρείο ατενίζοντας τη θάλασσα στη Ρόδο, τα βλέπω όλα πιο ξεκάθαρα.

10. Είστε δραστηριοποιημένη σε πολλά διαφορετικά συγγραφικά είδη. Μυθιστόρημα, ποίηση, αρθρογραφία, επιστημονικός λόγος. Μέσα από ποιο εκφράζεστε περισσότερο;

Από όλα σε διαφορετική στιγμή. Γιατί υπηρετούν διαφορετικές ανάγκες δημιουργίας. Η ευτυχία είναι ότι είχα τη δυνατότητα να “τσαλαβουτήσω” σε όλες αυτές τις δράσεις και δεν αποκόπηκα από καμιά. Από την άλλη μεριά για όποιον έχει διαβάσει όλα τα έργα μου με τη σειρά που εκδόθηκαν θα παρατηρήσει μια δυναμική εξέλιξη, τόσο στο ύφος, όσο και στον τρόπο και την ποιότητα της αφήγησης, τη δομή, το περιεχόμενο των θεμάτων. Αυτό σε συνδυασμό με το ότι δεν έχω -ακόμα τουλάχιστον- εισπράξει πραγματικά αρνητική κριτική για κάποιο από τα έργα μου, με ανατροφοδοτεί εντελώς...

11. Διανύουμε μια δύσκολη περίοδο σε οικονομικό -και όχι μόνο- επίπεδο. Έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση το χώρο των εκδόσεων; Πώς διαβλέπετε το μέλλον;

Αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο θέμα στο χώρο των δημιουργών. Οι εκδότες –αν θέλουμε να μιλήσουμε με καθαρούς όρους είναι υποχρεωμένοι να ελέγξουν από την αρχή ως το τέλος το οικονομικό κέρδος και αυτό είναι φυσικό. Το απαράδεκτο συμβαίνει όταν τους καταπίνει. Η δυστυχία –κατά τη γνώμη μου- είναι ότι δεν έχουν παρατηρήσει μια σαφή στροφή του κοινού στην ποιότητα. Για όποιον παρακολουθεί το χώρο του πολιτισμού είναι ορατή αυτή η μεταστροφή. Οι θεατρικές αίθουσες όπου παίζονται πρωτοποριακά έργα είναι πάντα γεμάτες, γυρίζονται αξιόλογες κινηματογραφικές ταινίες, οι συζητήσεις ακόμα και στις παρέες είναι πια άλλης μορφής, θεματολογίας και επιπέδου, τα καλά λογοτεχνικά βιβλία βρίσκονται και διαβάζονται. Όμως είναι αλήθεια πως στο χώρο του βιβλίου αυτή η μετακίνηση είναι πιο αργή, γιατί απαιτεί υψηλά επίπεδα αυτοσυγκέντρωσης και παιδεία που δεν χτίζεται από την μια στιγμή στην άλλη, και στην Ελλάδα(για να τα λέμε όλα) δεν διδάσκουμε σωστά λογοτεχνία. Έτσι οι εκδότες αναζητούν το γρήγορο κέρδος, τα ευπώλητα βιβλία και η πραγματική λογοτεχνία –ιδιαίτερα στα πλαίσια και με την αφορμή της οικονομικής κρίσης- βρίσκει δύσκολο χώρο να αναπτυχθεί, ή ακόμα και να αναπνεύσει.

12. Οι ήρωες των βιβλίων σας έχουν προδιαγεγραμμένη πορεία την οποία γνωρίζετε και ακολουθείτε ως την τελευταία σελίδα ή υπάρχει πιθανότητα «αυτονόμησής» τους κατά τη διάρκεια συγγραφής του βιβλίου;

Όσο και να σας φαίνεται περίεργο ακόμη και μέχρι το πρώτο τρίτο του κάθε μυθιστορήματος δεν γνωρίζω ούτε το στόρι, ούτε πού ακριβώς με πηγαίνει η ιστορία. Κάτι με κινητοποιεί και αρχίζω να γράφω. Μετά παρακολουθώ την έμπνευσή μου. Καταγράφω ό,τι βγαίνει. Μετά τις 20 πρώτες σελίδες, διαβάζω τα κείμενα ξανά

και ξανά, να δω τι υπάρχει υπαινιγιστόμενο πίσω από όλες αυτές τις καταγραφές και τότε δίνω την πρώτη δομή και ξεκαθαρίζω το θέμα. Ακούγεται αφύσικο ακόμα και στα αυτιά μου, αλλά είναι αλήθεια! Συνεπώς μάλλον με «σέρνουν» οι ήρωές μου, παρά εγώ οδηγώ αυτούς...

13. Στα μυθιστορήματά σας το παρόν με το παρελθόν έχουν μια άρρηκτη σχέση. Το παρελθόν αποτελεί το κλειδί για την αυτογνωσία και την αναγέννηση του ήρωα στο τώρα της αφήγησης. Τι σημαίνει για σας αυτή η σχέση των όσων έχουν παρέλθει με όσα βιώνουμε και είμαστε τώρα;

Ο άνθρωπος δεν τριμερίζεται. Αυτά είναι για την ανάγκη της αφήγησης, ή για να κάνουμε ανατομία. Είμαστε όλα μαζί. Ταυτόχρονα. Και το «πριν» και το «τώρα» και το «μετά» μας...

14. Οι γυναίκες στα έργα σας είναι σύγχρονες. Δυναμικές και ταυτόχρονα μητρικές. Τι σημαίνει κατά τη γνώμη σας να είσαι γυναίκα σήμερα και πώς αυτό σας κινητοποιεί στη δημιουργία των χαρακτήρων στα έργα σας;

Οι γυναίκες στα έργα μου είναι όντως δυναμικές με μόνο σχεδόν θεώρημα πως για όσα στραβά έχει ο κόσμος οπωσδήποτε φταίνε αυτές και αυτό καθόλου δεν τις κάνει να διαμαρτύρονται. Μάλλον δεν το αντιλαμβάνονται...

Γι' αυτό λέω ότι φοβάμαι πως στην εποχή μας η γυναίκα έχει πολύ πιο δυνατό ρόλο από όσο είχε σε άλλες τις εποχές. Και τον ακραιφνώς γυναικείο που είναι ο μητρικός, και τον «φυσιολογικά» (ακόμα και για τις ανάγκες του μοιράσματος) αντρικό, που είναι ο δυναμικός. Συγχρωτίζομαι με γυναίκες που αναλαμβάνουν όλους τους ρόλους, στους οποίους και ανταποκρίνονται επάξια, κάτι που δεν βλέπω να το αντέχουν εύκολα οι εκπρόσωποι του δήθεν ισχυρού φύλου. Αλλά αυτό δεν είναι λόγος για να χαίρομαι. Σε αυτή τη ζωή καλό είναι να μοιράζεσαι πράγματα, να υπάρχει ο ένας δίπλα από τον άλλον, να μην γίνεται μονό-ζυγο ή συ-ζυγία, γιατί πέρα από το ότι ευλόγως οδηγεί στο δια-ζύγιο, τραυματίζει ανεπανόρθωτα και τις ανθρώπινες σχέσεις, θέτει ακόμα και ερωτήματα νοήματος της ζωής με τη χειρότερη εξέλιξη.

15. Στο βιβλίο σας *Λουκιανού Αληθής Ιστορία Α'* διαγράφεται εκτός της επιστημονικής και η παιδαγωγική σας ιδιότητα. Ποιός ο ρόλος του εκπαιδευτικού σήμερα; Τί σημαίνει ο όρος παιδαγωγός για σας;

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι πάντα ο ίδιος. Να εκπαιδεύσει «άγουρα» μυαλά, που σημαίνει ανώριμα, πριν την ώρα τους, την ωρίμανσή τους, ώστε να ενταχθούν μέσα στην κοινωνία και να προσφέρουν θετικά σε αυτήν. Να αφήσουν το χνάρι τους. Αλλά για να γίνει αυτό πρέπει να είναι κριτικά σκεπτόμενοι, προβληματισμένοι οι ίδιοι, πρώτα για τον εαυτό τους και ύστερα για τους άλλους, να είναι παρατηρητικοί

και εργατικοί. Να έχουν όραμα και στόχο. Αυτός είναι ο ρόλος του εκπαιδευτικού πάντα. Να τους βοηθήσει σε αυτή την προσπάθεια. Να τους οδηγήσει. Αυτό σημαίνει παιδ-αγωγός, ο καθοδηγητής του παιδιού.

16. Στο *Ανατέλλει και στην Ντέια* ακολουθείτε την πορεία ζωής ενός Αλβανού μετανάστη από την πατρίδα του στην Ελλάδα. Κάποια χρόνια μετά το μεταναστευτικό και το προσφυγικό ζήτημα είναι πιο φλέγοντα από ποτέ, σε συνδυασμό με ρατσιστικά και ξενοφοβικά φαινόμενα. Ποια η θέση του συγγραφέα στην Ελλάδα του σήμερα;

Ο ρόλος του συγγραφέα τώρα και πάντα είναι να «είναι εκεί». Να παρακολουθεί τις εξελίξεις και -στο βαθμό που μπορεί- να στηλιτεύει. Να καταγγέλλει και να υποδεικνύει. Να γκρεμίζει και να χτίζει. Αυτό θα πει «πνευματικός άνθρωπος». Και αυτό ισχύει στον ίδιο βαθμό για όλες τις εποχές. Βεβαίως, θα πει κανείς πως η δική μας είναι ιδιαίτερος ταραγμένη, πολυεπίπεδη, συχνά μια μόνο μέρα της καλύπτει έναν ολόκληρο ιστορικό τόμο, εκεί που κάποτε ισόποσες σελίδες χρειαζόνταν για να καταγράψουν έναν ημερολογιακό χρόνο. Αλλά αυτό δεν είναι πρωτόγνωρο. Και δεν χρειάζεται να μετακινηθούμε από τον αιώνα στα όρια του οποίου βρισκόμαστε για να το διαπιστώσουμε. Όλα τα είχε. Και παγκόσμιους πολέμους και κατοχές και οικονομικό κραχ και γενοκτονίες και εκπατρισμούς και φόνους, αίμα, πολύ αίμα, εγκατάλειψη, προδοσία, πείνα, θάνατο. Όταν γράφτηκε η Ντέια είχα πει πως δεν θα ήθελα να δω η ιστορία της να αφορά Έλληνα, αλλά υπάρχει μια παροιμία που συχνά ξεχνάμε: «ό,τι δεις στην πόρτα του γείτονα καρτέρα το και στη δική σου». Και το είδα να μας αφορά στις ίδιες διαστάσεις. Και στο μεταξύ τόσα έχουμε περάσει και δεν διορθωνόμαστε. Τα ίδια λάθη: ξενοφοβία, φόβος για το μετανάστη. Την ίδια στιγμή βέβαια που φουντώνουν -και ευτυχώς- τα κινήματα αλληλεγγύης. Η λύση για το σύγχρονο κόσμο βρίσκεται στην αντίδραση και τη γενικευμένη δράση από κάτω. Αν όλοι συνειδητοποιήσουμε πως ό,τι κακό συμβαίνει μας αφορά όλους και σηκωθούμε από τους καναπέδες όπου έχουμε αποχαυνωθεί, τότε κινδυνεύει ο ύπνος αυτών που σχεδίασαν τον πλανήτη στα μέτρα τους...

17. Παραθέτω ένα απόσπασμα από το *Έχει κι άλλες όψεις το φεγγάρι*.

"Πόσο άραγε μακρύς είναι ο δρόμος από το ζώο στον άνθρωπο και πόσος πόνος πρέπει να εισπραχθεί για ν' αρχίσεις να τον διαβαίνεις ή μήπως τελικά η πορεία είναι για ακόμα παραπέρα, για το θεό που όλοι κρύβουμε μέσα μας, τόσο βαθιά, και που σκληρά προσπαθούμε να μείνει βαθύτερα;"

Εσείς από πού αντλείτε δύναμη; Ποιά είναι η προσωπική σας πίστη;

Σκέφτομαι πόσο συχνά συμβαίνει να είμαι και εγώ αναγνώστης των έργων μου και μάλιστα τόσα χρόνια μετά, παρακολουθώντας τις διαδρομές της σκέψης μου τόσα χρόνια πριν...Πιστεύω και σήμερα (το εντυπωσιακό είναι ότι το πίστευα και πριν 15

χρόνια) ότι κάθε άνθρωπος είναι μικρός Θεός για τον εαυτό του. Σε αυτόν πρέπει να πιστέψει. Από βαθιά μέσα του να ανασύρει τις δυνάμεις. Αλλά αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο. Έχουμε και μια φυσική ροπή στη δυστυχία ή και στην παραίτηση που δυσχεραίνει τα πράγματα. Το βέβαιο είναι πως για μερικούς ανθρώπους ο πόνος είναι εφελτήριο για να κάνουν την προσωπική τους υπέρβαση και να αναχθούν ψηλότερα και τότε φαίνεται πως όντως στο εξής ορίζουν τη ζωή τους. Αυτή είναι και η δική μου δύναμη. Η συνειδητοποίηση της έλλειψης και η διεκδίκηση να εξευμενίσω τον εσωτερικό μου Θεό...

18. Το τελευταίο σας βιβλίο *Η λοχεία της απουσίας* αποτελεί μια συλλογή σκέψεων, εμπειριών, συναισθημάτων. Πρόκειται για ένα πολύ προσωπικό έργο, σαν ένα είδος προσωπικής εξομολόγησης. Μιλήστε μας γι' αυτό.

Έχει και εμένα προβληματίσει πολύ συχνά τι είδους βιβλίο είναι η *Λοχεία της Απουσίας*. Το ίδιο το βιβλίο είναι περίεργο. Περιέχει διηγήματα, μια νουβέλα και ποιήματα. Σαν να άδειασα το συρτάρι μου κοινοποιώντας το περιεχόμενό του. Και μπορεί πράγματι να το έκανα. Αλλά σε όλο αυτό υπήρχε ένα κοινό στοιχείο. Η απουσία, η οποία και το κυοφόρησε. Νόμιζα στην αρχή πως σήμαινε την απουσία μου από τα (φανερά) λογοτεχνικά πράγματα, γιατί όντως είχα πολλά χρόνια να εκδώσω οποιοδήποτε λογοτεχνικό κείμενο. Τελικά διαπίστωσα -και δεν ντρέπομαι να το ομολογήσω- ότι κυοφορήθηκε όσο βυθιζόμουν στην απουσία του νοήματος της ζωής. Μια ιδιόρρυθμη κατάσταση, εντελώς προσωπική, κατά την οποία όλα φαινομενικά έβαιναν καλώς και κανονικά, αλλά επί της ουσίας ήταν «επίπεδα», αδιάφορα, επαναλαμβανόμενα, χωρίς προσωπικές στιγμές. Αυτό για πολλούς είναι ζωή. Εγώ φαίνεται ότι δεν το άντεξα...

19. Στο ίδιο βιβλίο ανθολογούνται και κάποια ποιήματά σας. Σε τι διαφέρει -όσον αφορά στη δημιουργική διαδικασία- η συγγραφή ποιητικού λόγου;

Το έχω γράψει και αλλού. *Η ποίηση φυλακίζει τη στιγμή*. Είναι λοιπόν μια εντελώς ιδιαίτερη προσωπική διεργασία, που δεν της κλείνεις ραντεβού, δεν έρχεται όποτε θες εσύ, προκύπτει ξαφνικά, όταν κάτι σε κινητοποιεί σύγκορμο ή σε εμπνέει μοναδικά. Από αυτή την άποψη είναι απόλυτα σεβαστή διεργασία και εξαιρετικά επώδυνη και όταν κυοφορείται και όταν αποδίδει καρπούς. Όταν και εσύ ο ίδιος βλέπεις το αποτέλεσμα της και συχνά καλείσαι να το ερμηνεύσεις. Να μπεις στον κόσμο που ήθελε να σε μυσήσει. Να διαβάσεις τα δικά σου μυστικά. Μιλώ ασφαλώς για την υπαρξιακή ποίηση, ή -έστω- την κοινωνικού περιεχομένου.

20. Ετοιμάζετε κάτι καινούριο; Με τί ασχολείστε αυτή την περίοδο;

Έχω ήδη έτοιμο ένα μυθιστόρημα, μια ποιητική συλλογή, μια συλλογή διηγημάτων, ένα θεατρικό μονόλογο και μια νουβέλα. Τα τελευταία δύο χρόνια, για κάποιους ειδικούς λόγους, ήταν εξαιρετικά παραγωγικά για μένα. Εκδότες αναζητώ...

21. Ποια είναι τα όνειρά σας για το μέλλον;

Συγγραφικά, να μπορέσω να εκδώσω όσα έργα έχω γράψει και να τύχουν προσοχής ανάλογης με την αξία τους. Όποια έχουν. Όση έχουν. Και όσα αξίζουν και το αντέχουν να μεταφερθούν στο θέατρο ή τον κινηματογράφο. Προσωπικά, να μάθω επιτέλους να είμαι χαρούμενη και να φυλακίζω τις στιγμές της ευτυχίας...

22. Τελειώνοντας, πείτε μας, τι είναι για σας η συγγραφή;

*Η προσπάθεια να χαμηλώνεις την ακίδα που σε πληγώνει,
να καταλαγιάζεις την απογοήτευση που εμφυλοχωρεί στην ψυχή και τη ζωή,
την ώρα που είσαι αδύναμος και άπραγος,
τόσο ενοχικός και ευγνώμων ακόμα και στη "σκανδάλη" που ακούσια φρόντισες να
οπλίσσεις...
Όποια κι αν είναι η ακίδα. Όποια και αν είναι η απογοήτευση. Όποιο κι αν είναι το
χέρι. Η συγγραφή είναι μια έκρηξη συναισθημάτων του μυαλού και της ψυχής που
έχει όπλα τις λέξεις....*

ΠΑΡΑΘΕΜΑ- ΑΥΤΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Χαρά Κοσεγιάν

Αν πρέπει να μιλήσω για τον εαυτό μου, και επειδή, εύλογα όμως, το να μιλήσεις για τον εαυτό σου προκαλεί αμηχανία και ενέχει τον κίνδυνο να χάσεις το μέτρο, προτιμώ να ξεκινήσω με τις σκέψεις που με χαρακτηρίζουν, με λόγια και κουβέντες που έχω στο μυαλό μου κάθε φορά –ή τις περισσότερες τουλάχιστον φορές- που κάθομαι να γράψω.

Νομίζω, λοιπόν, πως το παν είναι να σπάσεις τη νόρμα. Να μην λες τα ίδια πράγματα με ίδιους τρόπους. Γιατί, ακόμα κι αν λες διαφορετικά πράγματα, αν τα λες με τον ίδιο -με τον άλλον- τρόπο, δεν είσαι πρωτοπόρος, δεν προχώρησες την τέχνη σου παραπέρα. Δεν δημιούργησες στυλ. Μου πήρε πολύ χρόνο να το καταλάβω αυτό. [Τίποτα δεν μαθαίνεις –άλλωστε, αν δεν το ανακαλύψεις ο ίδιος.] Πάντα πίστευα στη δύναμη, στην ποιότητα του λόγου, στο περιεχόμενό του. Ιδεαλίστρια έβλεπα τις ιδέες, παρότι ήξερα ότι δεν έχεις λόγια αν δεν έχεις σκέψη, νόμιζα όμως πως το σημαντικό είναι στο σημαινόμενο, πως τα λόγια –δηλαδή- είναι φορέας τη σκέψης, εργαλείο, μέσο κι όχι ο δημιουργός της.

Αυτή τη στιγμή είμαι στο άλλο άκρο. [Οι δυο άκρες στο εκκρεμές.] Αμφιβάλλω ακόμα κι αν η εμπειρία χιλιετηρίδων πως η αλήθεια βρίσκεται στη μέση, έχει ισχύ και στη γλώσσα. Ή, μήπως, από όσους ασχολούνται, τουλάχιστον από αυτούς που έχουν τη μέγιστη φιλοδοξία να την πάνε, έστω και μισό βήμα παραπέρα, πρέπει να αναγνωριστεί η πρωτοκαθεδρία της. Της γλώσσας και της φόρμας. Πρώτα αυτές. Και μετά τα νοήματα. Όχι χωρίς αυτά. Όχι α-νόητα παιχνίδια λέξεων και δομής. Μαζί με το νόημα και η λέξη. Αλλά πρώτη αυτή. Μπροστά ο λόγος και μετά να ψάχνεις να βρεις τι εννοούσες, τι βγήκε αυτόματα, τι δυνάμεις το κίνησαν, πού ήθελαν να σε πάνε...

Πρώτα η δομική αντίληψη. Η πρωτοποριακή μορφή. Ο άλλος λόγος να πεις τα δικά σου πράγματα. Μπορεί κι εκείνα να μην μοιάζουν εντέλει τόσο με των άλλων, τουλάχιστον των πολλών, αλλά δεν θα το καταλάβεις ποτέ, αν δεν πειραματιστείς πρώτα με το λόγο.

Δεν θα το ψυλλιαστούν καν οι άλλοι, οι λίγοι- εκείνοι που στη δική τους σκέψη ζητάς να κοινωνήσεις...

Τον Καβάφη γι' αυτό τον αποδέχτηκαν τελικά οι ομότεχνοι. Γιατί έσπασε τη φόρμα της εποχής του και την προχώρησε πολύ παραπέρα. Κι ας ένοιωθε εκείνος πως ήταν στο πρώτο σκαλί...

Είναι σαν τον ζωγράφο που παλεύει χρόνια και χρόνια, που εξελίσσει το ταλέντο του –που κατά κοινή ομολογία είναι φοβερό, είναι δώρο θεού- αλλά το εξαντλεί σε φόρμες και μορφές γνωστές, πρωτογινωμένες από τους άλλους. Λένε οι κριτικοί του, οι γνωρίζοντες: «Είναι εκπληκτικός: είναι σαν τον...» Είναι σαν..., δεν είναι «ο...»

Ίσως να χρειάζεται τότε να ξαναγυρίσει στο αρχέτυπο και να πάρει τη μορφή από την αρχή. Πιο συγκεκριμένα: ας ζωγραφίζει –για παράδειγμα- ό, τι βλέπει. Τη θέα του δρόμου από την παλέτα του ατελιέ προς τα έξω, τα κάγκελα του μπαλκονιού του προς το δρόμο, τα δέντρα απέναντι, τη γκρίζα λεωφόρο, τα παιδάκια να παίζουν στο απέναντι πεζοδρόμιο, τους εργάτες να δουλεύουν στο μηχανουργείο. Ας ζωγραφίζει φωτογραφίζοντας τον κόσμο, κι αφού τον φτιάξει όπως είναι, τότε να δει τι θα 'θελε εκείνος να του δώσει, πώς να τον κάνει αλλιώς, με τα δικά του μέτρα καλύτερο, και τότε ας επιχειρήσει να τον ανα-δημιουργήσει.

Τότε θα έχει καταφέρει να μιλήσει με τη δική του φωνή προς τον κόσμο. Τότε δεν θα έχει αξία μόνο η ομορφιά ή η πιστότητα, αλλά τα μέσα που επιλέχθηκαν για να φτάσει στο σκοπό. Και τότε η εικόνα δεν θα είναι το μέσο, θα είναι ο τρόπος, αλλά και η διαδρομή, θα είναι και το τέρμα. Ναι, είμαι σίγουρη πως για το ζωγράφο έτσι πρέπει...

Για τον συγγραφέα όμως;

Εκείνος το αρχέτυπο δεν μπορεί να μην το χρησιμοποιήσει, ο ζωγράφος μπορεί να αλλάξει έως και υλικά, ο συγγραφέας όμως πριν συ-γράψει έγινε γραφιάς, έμαθε υποχρεωτικά να γράφει. Οπότε δεν μπορεί αφαιρετικά να σπάσει τα κομμάτια και να ξαναφτιάξει το παζλ. Όσοι το πίστεψαν πέτυχαν το α-νόητο, το άνευ νοήματος δηλαδή, αλλά και εκείνοι δεν ξεκίνησαν από το μηδέν, γνωστά στοιχεία χρησιμοποίησαν και κομμάτια της δομής υιοθέτησαν και δεν απέσυραν και τους ήχους, έτσι που τελικά το α-νόητο να παραπέμπει σε ξενόγλωσσο μάλλον, παρά σε νέα φόρμα ή σε κάποιο νόημα, πέρα από την αγωνία του δημιουργού και την ανάγκη αντίστασης, την άρση, την έγερση, την πρωτοπορία...

Για το συγγραφέα μου φαίνεται ρεαλιστικότερο, κάθε μέρα που περνάει να είναι ένα βάδισμα προς τα μπρος, αρκεί να μην ξεχνά τον στόχο και να 'χει και τη σβήστρα πλαί του... Συγγραφέας –κατά τη γνώμη μου- δεν είναι εκείνος που ξέρει να γράφει, είναι περισσότερο εκείνος που ξέρει να σβήνει...

Μια συνεχής άσκηση ύφους...

Τι πέτυχα εγώ από αυτά;

Δεν ξέρω.

Ας μιλήσουν οι γνωρίζοντες...

και ακόμα περισσότερο τα ίδια τα κείμενα...

Σε αυτή την παρουσίαση, θα επιχειρήσω να τα συνδυάσω και τα δύο...

Το 1999 κυκλοφόρησε το πρώτο μου βιβλίο, το «*Έχει κι άλλες όψεις το φεγγάρι*», εκδ. Α. Α. Λιβάνη, για το οποίο εγραψε –μεταξύ άλλων- η Νένα Κοκκινάκη πως «πρόκειται για λεπταίσθητη ψυχογραφική διείσδυση με φόντο τις εσωτερικές συγκρούσεις που δημιουργούν οι σχέσεις των ανθρώπων όταν επιμένουν να υπάρχουν χωρίς ουσιαστικά ερείσματα. Η Κοσεγιάν περιγράφει ένα χθες, μια πορεία ζωής, μια διαδρομή, ένα εγώ υφασμένο με κουρέλια και εφιάλτες συνδυάζοντάς το με το αξιόλογο σήμερα. η γυναίκα που θυσιάζει το σίγουρο δρόμο για το ρίσκο της αβεβαιότητας. Η ενσυνείδητη απόφαση του ανθρώπου που διαλέγει εκείνο που του ταιριάζει ανεξάρτητα αν αυτό περνάει μέσα από τον δύσβατο κόσμο της εξάρτησης. Το μυθιστόρημα της Κοσεγιάν είναι μια καλογραμμένη ερωτική ιστορία σε γλώσσα που ρεει αβίαστα, με εκφραστικό κώδικα που ισορροπεί με το περιεχόμενο και την πλοκή. Η συγγραφέας έχει τη δυνατότητα να δίνει το λόγο στα αφηγηματικά της πρόσωπα και να τους επιτρέπει να επιβάλλουν τους δικούς της ρυθμούς στην αφήγηση, που συμπαρασύρει τόσο την ίδια, όσο και τον αναγνώστη»

Νένα Κοκκινάκη, διδάκτωρ Φιλολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών, κριτικός και λογοτέχνης, (νυν: μορφωτική ακόλουθος της Ελληνικής Πρεσβείας στο Παρίσι): άρθρο στην εφημ. Καθημερινή, 30/5/2000

Ενώ, ο Ανδρέας Βοσκός, αναγνώρισε «στη γλώσσα και στο ύφος (μου) τις πλούσιες και στέρες φιλολογικές καταβολές με έκδηλη την κλασική λιτότητα και ιδιαίτερα χαρακτηριστική τη γλωσσοπλαστική δύναμη»

(Ανδρέας Βοσκός, καθηγητής Κλασικής φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, σε ομιλία του στο Σπίτι της Κύπρου στις 25-11-2000, στην Αθήνα, στην Πλάκα.)

Ο Ευάγγελος Μουτσόπουλος, υπογραμμίζει ότι «Το έργο αυτό έχει αυστηρότατη δομή κι αναδεικνύει χαρακτήρες και καταστάσεις που, παρά το φαινομενικώς κοινοτοπόν τους ενέχουν υπαρξιακή μοναδικότητα. Το ύφος ελλειπτικό ταιριάζει περισσότερο σε ποιητικό κείμενο, αιφνιδιάζει εκ πρώτης όψεως. Σύντομα όμως αναγνωρίζει κανείς σε αυτό την φροντίδα υπερβάσεως του περιπτού»

(Ευάγγελος Μουτσόπουλος, φιλόσοφος- ακαδημαϊκός, π. πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών, σε επιστολή του στις 19-2- 2001.)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ *Έχει κι άλλες όψεις το φεγγάρι*», εκδ. Α. Α. Λιβάνη, σ.11-12)

- “ Ζωή είναι ό,τι έχει ζήσει κανείς .Τη ζωή δεν την έχεις πίσω σου, μπρος σου την έχεις κάθε στιγμή. Εκεί. Σε ορίζει ,σου θυμίζει, σου υποδεικνύει. Δεν ξεφεύγεις. Κι ας νομίζεις πως το αύριο έχει αξία κι εκεί μπορείς να φτάσεις κάθε στιγμή, αν πίσω σου σέρνεις ένα χθες που σε γδέρνει, ούτε στα όνειρα δεν μπορείς να βάλεις φτερά. Μικροπηδηματάκια κάνουν κι αυτά,ίσα να μην ακουμπήσουν σ’αυτό το αόρατο γιάλινο τείχος που ’ναι αποπάνω τους. Πυκνό κι αδιαπέραστο. Το που και πως γεννήθηκαν, οι πρώτες εμπειρίες, τα πρώτα χρόνια ...”, ξέσπασε αντιδρώντας ο άντρας,μολογώντας περισσότερο, παρά έχοντας και στο ελάχιστο, την ελπίδα πως τον άκουγε. [...]

-Κι όλοι εκείνοι-συνέχισε απτόητος, αποφασισμένος, τουλάχιστον αυτή τη φορά, να τα πει- που είναι “ζωντανά παραδείγματα” των άσχημων χρόνων, που όμως ξεπέρασαν και ισορρόπησαν και ηρέμησαν και θριαμβεύσαν...; ε! όλο και κάποιο φως θα έκαιγε στην άκρη του υπόγειου συρμού και δεν θα’ ταν και τόσο μόνοι στη διαδρομή...

Τωρα καταλαβαίνω λοιπόν, γιατί η Βάσω σ’εκείνη την εκδρομή κύτταγε συνέχεια πίσω και γω της έλεγα “ασε το χθες, κύττα το αύριο με αισιοδοξία” και κείνη μ’έβλεπε ,μα δεν μίλαγε,μόνο συνέχιζε να κυττάζει το ηλιοβασίλεμα απ’την ανάποδη και τα δέντρα που φεύγανε στην άκρη του δρόμου. Δεν στράφηκε ούτε κι όταν μια πέτρα, καθώς η ρόδα του μικρού αγροτικού τη στροβίλισε, ανέβηκε στη καρότσα και τη χτύπησε στην πλάτη. Απλωσε μόνο το χέρι, την έπιασε στον αέρα “τέτοιες θα μαζεύουμε πάντα”μου είπε και την έβαλε στην τσέπη της. Ηξερε εκείνη....

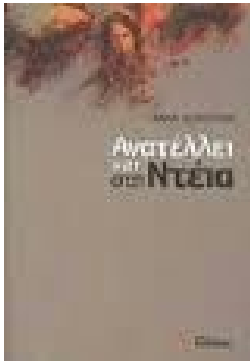
Το 2002 κυκλοφόρησε ΤΟ ΓΛΥΚΟ ΜΕ ΘΛΙΜΜΕΝΑ ΚΑΡΥΔΙΑ, εκδ. Κοχλίας –Σαββάλας.

Γι' αυτό, η Βιβλιοθήκη Της Ελευθεροτυπίας, (18/4/2003) έγραψε: «Υπάρχει άραγε «βασιλική οδός» που οδηγεί στην ευτυχία; γιατί όχι, απαντάει με το μυθιστόρημά της η Χαρά Κοσεγιάν. Και προθυμοποιείται να μας τη δείξει....»

Η Γιώτα Λεμονή περ. Δίφωνο, Μάρτιος 2003, γράφει: «γυναίκες αντιμέτωπες με διλήμματα, με αποφάσεις ζωής, με τη θέληση να φανούν τολμηρές και να διαλέξουν επιτέλους τα «θέλω» τους, αλλά και με το φόβο ότι τα «πρέπει» της υπομονής είναι που μοιράζουν τα σωστά χαρτιά στο παιχνίδι της ζωής, γυναίκες που καλούνται να ισορροπήσουν σε τεντωμένο σκοινί, προκειμένου να βρουν την ευτυχία, είναι οι πιο συχνές ηρωίδες του σύγχρονου μυθιστορήματος. Ωστόσο δεν είναι όλες ίδιες. Μερικές ξεχωρίζουν όπως ακριβώς η Δανάη, η κάπως περίπλοκη, σκεπτικίστρια και τελείως ρεαλιστική ηρωίδα του δεύτερου μυθιστορήματος της Χαράς Κοσεγιάν, που αναζητεί μέχρι τέλους το μυστικό του εαυτού της.»

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΓΛΥΚΟ ΜΕ ΘΛΙΜΜΕΝΑ ΚΑΡΥΔΙΑ εκδ. Κοχλίας –Σαββάλας (σ.25-26)

Ηταν κι από την άλλη, κι εκείνος ο καθρέφτης στο σπίτι: τεράστιος, μόλις που μπαίνεις, μια αντίκα της γιαγιάς, από κείνες που σε πάνε απευθείας πίσω στο χρόνο, χωρίς φτιασίδια περισσευούμενα κι άλλου τύπου νεωτερικές επεμβάσεις. Οπου το χρώμα έχει ξυστεί, έτσι έχει μείνει. “Μα δεν θες να τον δώσω στον Αλέκο; τόση δουλειά κάνει για μένα, θα γίνει καινούργιος, θα δεις”, της είχε πει κι ο Αλκης όταν αναπαλαίωναν το σπίτι. “Αυτό δεν θέλω: να γίνει καινούργιος”, είπε και τ’έκλεισε το θέμα, με κείνη τη σιγουριά που δεν σήκωνε δεύτερη κουβέντα, γιατί ανακινούσε θέματα μέσα της και “στην ανεμοδούρα να τη φοβάσαι τη θάλασσα, δεν ξέρεις ποτέ τι θα σου βγάλει”, ήξερε από πείρα ο Αλκης και σταμάταγε τη συζήτηση. «Αμάν αυτός ο καθρέφτης σου, έλεγε συχνά η Χριστίνα, το ξέρεις ότι τον σκέφτομαι και φτιάχνομαι πριν χτυπήσω το κουδούνι σου, γιατί δεν αντέχω να με δείχνει έτσι όπως είμαι μετά από τόσες ώρες στο δρόμο; ψυχοπλακώνομαι...» «Εγώ να δεις, αλλά εκεί σε θέλω! Ολοι απ’αυτόν περνάμε πριν μπούμε μέσα. Αλλά και έξω, στο δρόμο, στο γραφείο, παντού: τι, δηλαδή, επειδή δεν τον βλέπουμε δεν υπάρχει; Αυτός απλά διαλύει τις αυταπάτες...» Κι ύστερα από τόσα χρόνια είχε μάθει να μην βλέπει μόνο το απέξω, ακτινογραφία σε πέρναγε ολόκληρο κι έβγαινες γυμνός, σε τεράστιο πορταίτο, έτσι με κείνη τη χρυσοσκάλιστη κορνίζα εποχής γύρω σου, θέαμα για να γελάς, ή και να κλαις. Πώς στέκεσαι λοιπόν, μπροστά του κάθε μέρα και το θέμα δεν είναι να τον σπάσεις, αυτό είναι εύκολο, το θέμα είναι να τον κυττάς στα ίσια...

Το 2003 κυκλοφόρησε ΤΟ ΑΝΑΤΕΛΛΕΙ ΚΑΙ ΣΤΗ ΝΤΕΙΑ εκδ. Κοχλίας –Σαββάλας

Ο Βασίλης Φίλιας γράφει, Κοινωνιολόγος, π. πρύτανης Παντείου Πανεπιστημίου, Δημοσίευση: περιοδ: *Οδός Πανός*, Νο 132, Απρίλιος- Ιούνιος 2006, σ. 200-204 (για το *Ανατέλλει και τη Ντέια*, εκδ. Κοχλίας- Σαββάλας):

«Το βιβλίο αυτό εκφράζει το βασικό αξονικό σημείο της περιπέτειας του προβληματισμένου, του ευαίσθητου ανθρώπου, ο οποίος ξαφνικά βρίσκεται στο σημείο μηδέν, όπου τα πάντα καταρρέουν γύρω του και μέσα του. Εκφράζει τη σύγχρονη χαμένη γενιά, που είναι αυτή που είδε το κατασκευασμένο όνειρο του υπαρκτού σοσιαλισμού να γκρεμίζεται και πιστεύει πως η φυγή προς τη Δύση είναι η σωτηρία. Το βιβλίο της κ. Χ. Κ. αποδεικνύει πως δεν είναι σωτηρία. Αντίθετα, και σ' αυτόν τον κόσμο υπάρχει χαοτική κατάσταση, κι εδώ συναντιούνται και συγκρούονται μικρότητες και συμφέροντα, αλλά υπάρχει και μεγαλοσύνη, υπάρχει και ανθρωπιά. [...] το φοβερά ενδιαφέρον αυτού του βιβλίου είναι η συνάντηση. Πρόκειται, άραγε, για συνάντηση δύο πολιτισμών διαφορετικών; δυο ξένων; Η κ. Κοσεγιάν μας λέει ότι υπάρχουν κοινά σημεία, κοινές καταβολές. Αυτός ο κόσμος είναι τόσο συγγενής και τόσο απαραίτητος...[...]

Είχε πάψει πια (ο ήρωας) να πιστεύει ότι ο ήλιος ανατέλλει και στη Ντέια, στο Αλβανικό αυτό βουνό που ήταν απέναντι απ' το χωριό του και ξαφνικά κι εκείνος καταλαβαίνει ότι παντού ανατέλλει ο ήλιος, εφόσον πριν απ' όλα ανατείλει μέσα μας. Με το βιβλίο της η κ. Κοσεγιάν πέτυχε να δείξει πως οι συγκλίνουσες γραμμές της παρακμής -κι από τη μια κι από την άλλη μεριά- οδηγούν στο ίδιο αποτέλεσμα: στον αδιεξοδικό άνθρωπο. Και είναι αισιόδοξο, γιατί ο ήρωας γυρίζει και ξαναβρίσκει τις ρίζες του. Ζητάει να σταματήσει η φυγή χωρίς τέλος, επανερχόμενος σε μια αντίληψη καθήκοντος, που ξεπερνάει τον εαυτό του. Όταν έφυγε την είχε χάσει εντελώς. Είχε γίνει μηδενιστής, δεν πίστευε σε τίποτα. Και αυτό ήταν αυτοκαταστροφικό, περισσότερο από την πείνα, τη δίψα, την κακομεταχείριση, την περιφρόνηση. Αυτό του δημιούργησε το μεγαλύτερο πρόβλημα. Αλλά ο άνθρωπος αυτός ξαναβρίσκει το σημείο εκείνο που ωραιότατα εξέφρασε ο Παλαμάς *στους Δειλούς και Σκληρούς στίχους*,

« Εγώ είμαι ο γκρεμιστής, γιατί 'μαι 'γω κι ο χτίστης
ο διαλεχτός της άρνησης κι ο ακριβογιάς της πίστης»

(Βασίλης Φίλιας, Κοινωνιολόγος, π. πρύτανης Παντείου Πανεπιστημίου, σε άρθρο στο περιοδικό *Οδός Πανός*, Νο 132, Απρίλιος- Ιούνιος 2006, σ. 200-204)

Η Αφροδίτη Αθανασοπούλου επισημαίνει πως «...τα νήματα της μικρής, ατομικής ιστορίας του Ίλιερ αναπόφευκτα υφαίνονται στον καμβά της μεγάλης ιστορίας, επιβεβαιώνοντας την άρρηκτη θέση που συνδέει τη μικροϊστορία με την προσωπική ζωή του καθενός μας, με τη μακροϊστορία[...]

Η ιδέα της Κοσεγιάν να καταδείξει τα κακώς κείμενα της νεοελληνικής πραγματικότητας (το μικροαστισμό, την κοινωνική ανισότητα, ...την αποθέωση του φαίνεσθαι, έναντι του είναι, την εξημμένη φιλοπατρία των Ελλήνων που συγκαλύπτει συχνά έναν υποδόριο ρατσισμό,) μέσα από το τρίτο μάτι ενός ξένου είναι πράγματι ευτυχής...[Υπάρχει και] τόλμη. Τόλμη που δεν βρίσκεται στο θέμα, όσο στην κοσμοθεωρία που διέπει το αφήγημα...Επιχειρεί να σπάσει στερεότυπα: το στερεότυπο του Αλβανού εγκληματία, το στερεότυπο του Έλληνα υπερπατριώτη, το στερεότυπο του περιθωριακού καλλιτέχνη , τη στερεοτυπία ενός ρεαλισμού που αποκλείει το όνειρο, τη στερεοτυπία του ατομισμού που αποκλείει τη φιλία. Παράλληλα, μέσω του δημιουργικού, αναγεννητικού οράματος του καλλιτέχνη-πρωταγωνιστή εκπέμπει ένα μήνυμα συναδέλφωσης, ομόνοιας, συνεργασίας (Αφροδίτη Αθανασοπούλου, δ.φ. κριτικό άρθρο «Ταξίδι μνήμης μέσα από μια μικρή, ατομική ιστορία», εφημ. Καθημερινή, 3-8-2004)

ΕΝΩ Η Γιώτα Λεμονή, στο περ. Δίφωνο, τ. Φεβρουαρίου 2004, θυμίζει: «Δεν είναι όλοι οι Αλβανοί το ίδιο. ...Με τα ενδιαφέροντα χαμηλότονα αφηγηματικά μέσα της η Χαρά Κοσεγιάν [Ναυπλιώτισσα κλασική φιλόλογος που χρόνια τώρα ζει στη Ρόδο] υψώνει ανάμεσα στα βαρυφορτωμένα ράφια των βιβλιοπωλείων τη δική της κραυγή αγωνίας για τη ραγδαία επιδείνωση των ξενοφοβικών αντανεκλαστικών μας. Στο τέταρτο μυθιστόρημά της ξαναβρίσκουμε τις γνώριμες λεπταίσθητες συναισθηματικές πινελιές της να φιλοτεχνούν διακριτικά την ιστορία του ταλαντούχου Ίλιερ, του νεαρού Αλβανού ζωγράφου, ο οποίος στο δρόμο της φυγής αλλά και της επιστροφής του ως οικονομικός μετανάστης βιώνει με ένταση πλήθος εσωτερικές και εξωτερικές, πολιτικές και συναισθηματικές συγκρούσεις.»

ΤΟ ΜΟΤΟ: Οι ρομαντικοί ουτοπιστές ονοματίζουν
τον παράδεισο σαν κήπο χωρίς σύνορα.
Ζηλότυπα ο Θεός τον κρατά ψηλά

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΟΥ ΙΛΙΕΡ ΟΠΤΑΣΙΑ: (Σ.178-181)

« Στην άκρη του δρόμου, πάνω στο πεζοδρόμιο, στεκόταν η Αλμα κι είχε ασημόσκονη στα μαλλιά κι αετούς στα μάτια. Μες στο σκοτάδι με βρήκε και χάθηκε μέσα μου. Το 'ξερα κι απ' άλλη φορά πως μπορούσε να διαβάσει τις παύσεις, το γέλιο και τη χαρά μέσα στα ξένα μάτια και δεν ταράχτηκα που κοίταγε από μακριά εμένα να πλάθω έναν κόσμο άλλο, να σμιλεύω την ομορφιά, μια ομάδα χέρια με τον ίδιο σκοπό, το ίδιο μαράζι, τον ίδιο στόχο. Μπροστάρισα ομάδα στα όνειρα των λαών. Αφουγκράστηκε τον πόνο τους και πήρε τους δρόμους. Έσβησε, σμίλεψε, χάραξε, σχεδίασε. Άλλαξε τη θλίψη με την ομορφιά. «Δεν μπορώ άλλο παρά να προσφέρω την ομορφιά και να τη σηκώνω ψηλά ν' ακουμπήσει τ' αστέρια.» Έτσι κι αλλιώς δεν είναι οι ουτοπίες για το στέρεο έδαφος τούτης της γης. Μα γιατί τα 'χουμε τα χρώματα, αν όχι γι' αυτό;

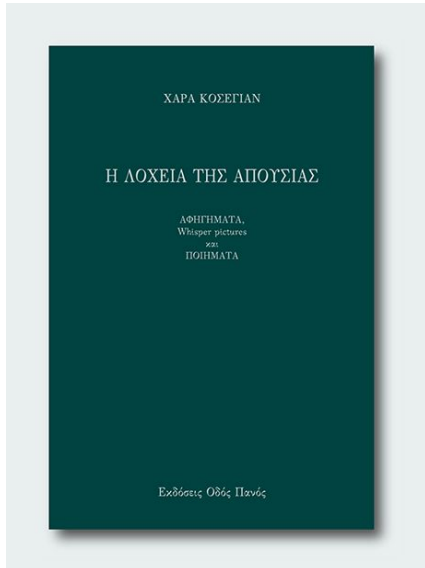
Το να μην το παραδεχτείς ίσως είναι η μεγαλύτερη παραίτηση κι ο άκρατος συμβιβασμός.

*Τα όνειρα χαράζουν τα σύνορα πριν τα αντιγράψουν τεχνοκράτες τοπογράφοι .
[...]*

Σαν τέλειωσε το γεύμα πήρα την Αλμα και πήγαμε μια βόλτα στη Ντέια. Ήταν ο περίπατος που χρώσταγα, που δεν είχα ως τώρα κάνει, «σαν να ξοφλώ τους λογαριασμούς μου αισθάνομαι», ήθελα όμως να μιλήσω, να της τα πω όλα, ό,τι καταλάβαινε, δεν έχει σημασία, αρκεί να τα βγάλω, να μην με βασανίζουν, μην κλείσει ο κύκλος χωρίς συνεχιστές, να πάνε κι άλλοι τη σκέψη παραπέρα. Στα μάτια της θαμίλαγα άλλωστε, σε κείνα που μπορούσαν να διαβάσουν σαν να 'ναι χαραγμένα γράμματα, όσα ονειρεύεται ο άνθρωπος, στο στήθος της θα άνοιγα ένα αυλάκι να περάσει η ψυχή.

Ήταν πολύ όμορφη η Αλμα σήμερα. Λένε πως τα ρούχα που φοράς μιλούν για τα όνειρά σου κι αυτή φόραγε ένα λεπτούφασμένο πορτοκαλί φουστάνι π' άφηνε τον ήλιο και τον αέρα να της χαϊδεύουν το κορμί που λικνιζόταν στ' άγγιγμά τους, αφήνοντας ήχους μικρούς, ψίθυρους μόνο για κείνους. Μια πλούσια δαντέλα στο ίδιο χρώμα στόλιζε τα μαλλιά της, μπλεκόταν μέσα τους κι ανέμιζε σε κάθε φύσημα. Πορτοκαλιά και δαντελένια θα 'ταν τα όνειρά της και πήραν τη ματιά μου μακριά, ανέβασαν το βλέμμα μου ψηλά και στάθηκε μετέωρο.

Ζυγιάστηκε πάνω ο αετός κι άνοιξε τα φτερά του. Λένε πως από δω πάνω άμα το περήφανο πουλί πάρει φόρα μπορεί με μια αναπνοή να φτάσει στη θάλασσα και ίσως να την ξεπεράσει.»

ΓΙΑ ΤΗ ΛΟΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΥΣΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΝΟΣ, 2014

Μουλά Ευαγγελία

Αν θεωρήσουμε ότι ο τίτλος χαράζει ένα ιδιαίτερο αναγνωστικό μονοπάτι, ότι παρέχει μια πολύτιμη ερμηνευτική πυξίδα και αποτελεί τον πρωταρχικό οργανωτή του αναγνωστικού ταξιδιού γύρω από το σημαινόμενό του, αυτό συμβαίνει διότι αρθρώνει ένα πρωταρχικό αίνιγμα στη λύση του οποίου κατατείνει κάθε στιγμή της αναγνωστικής εμπειρίας. Η λοχεία της απουσίας του τίτλου του βιβλίου για το οποίο συζητάμε σήμερα, συνθέτει σε ένα φραστικό σύμπλοκο δυο λέξεις αμφίσημες που γεννούν προσδοκίες και αναμονές, από μόνες τους αξιολογικά ουδέτερες περιμένουν να σημασιοδοτηθούν από τον αναγνώστη. Από τη μία πρόκειται για μια λοχεία, μια υποχρεωτική περίοδο απόσυρσης και ανασύστασης, στην οποία όμως κυοφορείται το καινούριο, και από την άλλη, μια απουσία που αποδεικνύεται εσκεμμένη σιωπή, μια αθόρυβη παρουσία που βγαίνει ξαφνικά από τη σκιά στο φως. ..

Η Κοσεγιάν καταθέτει και εκθέτει με παρρησία ένα σημαντικό κομμάτι του εαυτού της σε αυτό το βιβλίο, συστήνοντάς μας απροσχημάτιστα και ανενδοίαστα έναν καινούριο εαυτό, αποφασισμένη να εκτεθεί μπροστά στον αναγνώστη και να ρίξει τις μάσκες των κοινωνικών ρόλων και των συμβάσεων, επιλέγοντας το δρόμο της ειλικρίνειας....

Μιλά, και λέω μιλά και όχι γράφει, γιατί η γραφή της σχεδόν συνειρμική, μοιάζει να αντιστέκεται στο κόσκινο της αυτολογοκρισίας και της αναστοχαστικής επίπονης προσπάθειας τακτοποίησης και επανεπεξεργασίας, όπως συμβαίνει στο εργαστήριο κάθε συγγραφέα. Παρόλα αυτά, μιλά στην καρδιά, μεταφέροντας άμεσα το

συναίσθημα, άλλοτε γλυκά, με μια μεταδοτική σαν κύμα ευαισθησία, σα νοτισμένη αναπνοή, σαν ανεπαισθητο χάδι κι άλλοτε σκληρά, σα χαστούκι, σαν ορμητική ριπή ανέμου, σαν εκκωφαντική κραυγή.

Η γραφή- φωνή της κινείται στον άξονα μιας αέναης παλίνδρομης κίνησης. Μία προς τα έξω και μία προς τα μέσα. Με εκρήξεις και ενδορρήξεις. Άλλοτε εκσφενδονίζοντας σαν τιμωρία, σαν κατηγορώ και σαν καταδικαστική ετυμηγορία προς τον αναγνώστη θυμό και πόνο για το κραυγαλέο άδικο της ζωής και την υποκρισία, κι άλλοτε εμβάλλοντας τον πόνο και μετατρέποντάς τον σε εσωτερικό μονόλογο με μια βαριά αίσθηση ματαιότητας αλλά και συγχώρεσης. Κομμάτια ιστορίας και κομμάτια ενδοσκόπησης εναλλάσσονται, μια γραφή που θυμίζει κέντημα σταυροβελονιά, μια καλή και μια ανάποδη...

(Μουλά Ευαγγελία, διδάκτωρ φιλολογίας-κριτικός λογοτεχνίας)

Κων. Μπουρας, Οδός Πανός, τ. 162, Απρίλιος –Ιούνιος 2014, και diavasame.gr

Η Χαρά Κοσεγιάν διαλογίζεται γράφοντας. Δοκίμιο για την ποίηση και τον πεζό λόγο, δοκίμιο για τη γράφουσα και τον γράφοντα συνδημιουργό αναγνώστη. Δοκίμιο για τη γραφή, δοκίμιο για την Τέχνη, δοκίμιο για την απέλπιδα ανάγκη του ανθρώπου να εξοικειωθεί με το Άγνωστο, που εικονοποιείται με τον επαπειλούμενο Θάνατο. Κι η αιωνιότητα της στιγμής ως υπόμνηση του αναπόδραστου Χρόνου. Τελικά, γιατί γράφουμε, γιατί ανταλλάσσουμε απόψεις; Γιατί ομιλούμε; Γιατί έχουμε την ανάγκη να σκοτώνουμε την ώρα μας στην τηλεόραση πριν ή και μετά το δείπνο, πριν ή και μετά το βραδινό τσιγάρο που ακολουθεί μια αγάπη μαραγκιασμένη; Η απουσία του Έρωτα είναι αισθητή, ειδικά αν –υποτιθέσθω, λέω– αυτή η γενεσιουργός δύναμη θα ήταν ίσως το αντίπαλον δέος του Θανάτου. Όμως τα ωάρια είναι ανενεργά κι ομφαλοσκοπούμενα, η μήτρα αδυνατεί να τα κρατήσει, να τα συγκρατήσει, να τα υποβαστάξει, να τα θρέψει. Η μεταφυσική ως συνέχεια της βιολογικής αλυσίδας στο αφήγημα «Ένα μικρούλι αυγό στη λεωφόρο».